RAUTA-AIKA.

X. LIIVILÄISIÄ MUINAISKALUJA.

L'âge du fer.

X. ANTIQUITÉS LIVONIENNES.

Liivinmaa, Kremni. — Livonie, Kremon (Hautakumpuja. — Tumuli).

Vasta historiallisella aikakaudella näkyy tulleen tavaksi jakaa liiviläinen heimokunta kahteen ryhmään, Liiviläisiin ja Kuurilaisiin, joiden välirajana oli Väinäjoki. Pakanuuden aikana oli nähtävästi koko heimokunta, jonka asumusaloina olivat Liivinmaan ja Kuurinmaan rintamaat Salatsenjoelta pohjosessa Memelin likiseuduille etelässä ja jonka itäisinä naapureina olivat Lättiläiset, tunnettu Kuurilaisten-nimellä.

Kaikista Suomen suvun muinaisjäännöksistä ovat liiviläiset herättäneet suurinta huomiota. V. 1837 näet paljasti mahtava vesitulva suuren joukon liiviläisiä hautoja Väinäjoen partailla. Niinpä joen oikealla rannalla keksittiin Ascheraden'in 1000:nen askeleen pituinen ja 400:n askeleen levyinen kalmisto. Sen pinta oli peitetty neliönmuotoisilla kivilateilla, joista kukin ympäröitsi neljä eli viisi niin ikään kivistä ladottua kehääerityisten hautojen merkkinä. Kehälateiden alla löyttiin parin kolmen jalan syvyydestä polttamattomia luurankoja, sekä vainajan ohelle hautoihin asetettuja rauta-aseita, pronssikoristuksia, saviastioita y. m. Haudoissa tavattujen lukuisten löytöjen ohella kerättiin myöskin arapialaisia, bysantinolaisia, saksalaisia ja anglosaksilaisia rahoja vuosilta 911—1040, osoittaen kalmiston myöhintä käytäntö-aika, jota ennen ei rahoja näy-olleen liikkeessä.

Ce n'est que dans les temps historiques qu'on a divisé habituellement les populations livoniennes en deux groupes, Lives et Coures, séparés par la Duna. A l'époque païenne on paraît avoir donné le nom de Coures à tout le peuple qui, voisin des Lettons à l'est, habitait les côtes de la Livonie et de la Courlande, depuis la rivière de Salis au nord jusqu'au voisinage de Memel au sud.

De toutes les antiquités finnoises, ce sont les livoniennes qui ont été le plus étudiées, grâce à l'inondation qui, en 1837, mit à découvert un grand nombre de sépultures livoniennes sur les rives de la Duna. C'est ainsi qu'on découvrit sur la rive droite du fleuve la nécropole d'Ascheraden, laquelle, sur une etendue de 1000 pas en longueur et 400 en largeur, était couverte de carrés de pierres comprenant chacun quatre ou cinq cercles, également formés de pierres juxtaposées et qui marquaient les différentes sépultures. On trouva sous ces cercles, à deux ou trois pieds de profondeur, des squelettes non calcinés, des armes de fer, des ornements de bronze, des vases d'argile, etc., qui avaient été déposés avec les morts dans les tombes. Parmi les nombreuses trouvailles qu'on y fit se trouvaient aussi des monnaies arabes, byzantines, allemandes et anglo-saxonnes des années 911 à 1040.

Mutta myöskin toisin järjestettyjä kalmistoja tunnetaan liiviläisiltä aloilta Väinäjoen pohjoispuolella. Niissä ovat vainajien lepopaikat merkityt multakummuilla, jotka peittävät joko poltettuja tai polttamattomia ruumiita sekä liiviläiselle sivistykselle omituisia muinaiskaluja. Kuurilaiset kalmistot eteläpuolella Väinäjokea ovat sitä vastoin vielä varsin vaillinaisesti tunnetut. Ainoa, jota on tieteellisesti tutkittu, on kumpukalmisto, sisältävä sen mukaan kuin vastaiseksi tunnetaan polttamattomia ruumiita.

Niistä lukuisista ja muodoiltansa verratain keveistä ja soreista muinaiskaluista, joita on koottu mainituista kalmistoista voinemme päättää että Liiviläiset olivat ehtineet hiukan korkeammalle sivistysasteelle kuin muut länsisuomalaiset heimokunnat. Omituisimpia muotoja liiviläisessä muinaiskalustossa ovat muuten suuri pronssi-ketjuista koottu rintakoristus sekä sen ohella tavattavat soikeat kupurasoljet, puhkikoristeiset kannattimet, kelluttimet y. m. Kuurilaisten aloilta eteläpuolella Väinäjokea on valitettavasti vertailevan tutkimuksen varalla vasta vahän löytöjä tältä aikakaudelta.

Vertaillen liiviläistä ja lättiläistä muinaiskalustoa toisiinsa huomaamme näiden kansojen sivistyksessä suuren yhtäläisyyden, joka on mahtanut syntyä pitkällisestä naapurisuudesta ja yhtäläisen vaikutuksen alaisuudesta edellisellä aikakaudella. Vertailevan tutkimuksen helpoittamiseksi noiden naapurikansojen kalustojen kesken julkaisemme **Liitteessä** lättiläisiä muinaiskaluja. Vaikka omituinen tekolaatu enimmästi on tuntuva kummankin kansan muinaiskalustossa, on pesäjako löytöihin nähden kuitenkin tehty mainittujen kansojen historiallisten rajojen mukaan. Liiviläisestä kalustosta olemme kuitenkin toistamisen välttämiseksi jättäneet kuvaamatta muutamia edellisistä kuvateoksista tunnettuja muotoja, jotka siinä esiintyvät poikkeuksina, lättiläisissä löydöissä sitä vastoin enemmän tavallisina.

Tämän aikakauden vanhimmalta osalta ei tunneta mitään rahalöytöjä. Länsisuomalaisilta aloilta koottu muinaiskalusto itsessään ei ole ylimalkaan kyllin runsas, eikä niin järjestetty että kaluston aikakaudellinen muotokehitys astuisi silmiin. Vastaiselle tutkimukselle siis on jätettävä vanhempien ja myöhempien muotojen eroittaminen.

Mais on connait aussi des cimetières d'autre construction sur le territoire livonien au nord de la Duna. Les sépultures y sont distinguées par des monticules de terre recouvrant des squelettes, les uns calcinés, les autres non, et des antiquités caractéristiques de la civilisation livonienne. En revanche les cimetières coures au sud de la Duna sont encore très imparfaitement connus. Le seul qui ait été fouillé par des hommes de science, renferme des monticules de terre recouvrant, paraît-il, des squelettes non incinérés.

A en juger par les antiquités nombreuses, caractérisées par des formes relativement légères et élégantes, qu'on a recueillies dans ces nécropoles, les Lives doivent avoir atteint un degré de civilisation un peu plus élevé que les autres peuples ouest-finnois. Les plus caractéristiques de ces antiquités sont: un grand ornement de bronze, destiné à être placé sur la poitrine et composé de chaînes de bronze, puis les boucles ovales, les fermoirs à jour, les pendeloques, etc., qui acompagnaient cet ornement. On ne possède que peu de trouvailles de cette époque provenant du territoire des Coures, au sud de la Duna.

En comparant les antiquités livoniennes et lettonnes, on est amené à constater une grande similitude de civilisation entre les deux peuples, similitude provenant d'un long voisinage et d'impulsions semblables reçues pendant la période précédente. Pour faciliter une étude comparative, nous reproduisons dans un **supplément** les trouvailles lettonnes. Bien que dans la plupart des cas des différences de goût paraissent caractériser les antiquités des deux peuples, nous avons cependant distingué les trouvailles en prenant pour base la limite historique entre les deux territoires. Nous avont supprimé dans les antiquités livoniennes un petit nombre de formes qui nes'y présentent qu'exceptionnellement, tandis qu'elles sont plus fréquentes dans les trouvailles lettonnes, mais qui sont connues par des reproduction antérieures.

Il n'a été fait aucune trouvaille de monnaies parmi les antiquités les plus anciennes de cette période; de plus, les matériaux peu nombreux et non encore classifiés sont peu propres à une étude du développement chronologique des antiquités ouest-finnoises: aussi doit-on laisser à l'avenir la distinction en types anciens et récents de ces antiquités.

Rauta-aika. — L'âge du fer.

Liiviläisiä Muinaiskaluja. — Antiquités Livoniennes.

2003. 1/2. *F. B.* D. M.

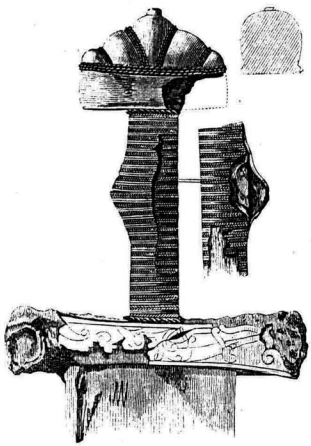

2004. 1/2. *F. A.* D. M.

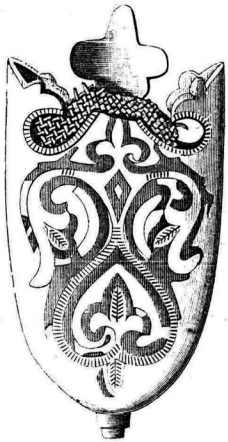

2005. 1/1. *B. Em.* R. M.

2010. 1/6. *F. A.* D. M.

2006. 1/1. *Mk.* D. M.

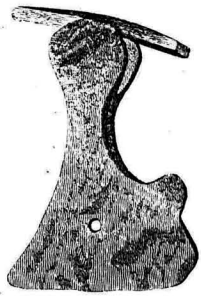

2007. 1/2. *F.* D. M.

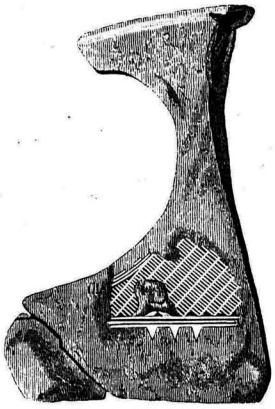

2008. 1/2. *F. A.* D. M.

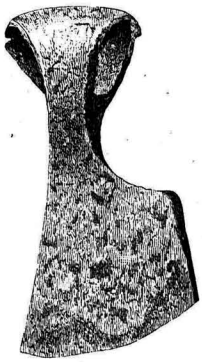

2009. 1/3. *F.* R. M.

2011. 1/3. *F. A.* R. M.

2003—2036. Liivinmaa, Kremni. — Livonie, Kremon (Hautakumpuja. — Tumùli).

Rauta-aika. — L'âge du fer.

Liiviläisiä Muinaiskaluja. — Antiquités Livoniennes.

2012. 1/1. *O.* R. M.

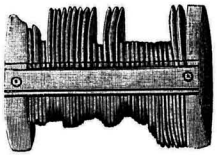

2013. 2/3. *O.* R. M.

2014. 2/3. *B.* R. M.

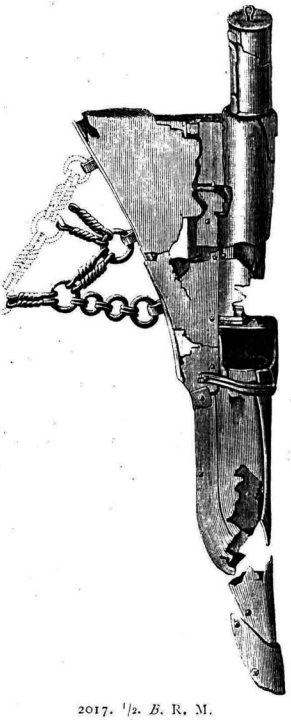

2017. 1/2. *B.* R. M.

2015. 2/3. *B.* R. M.

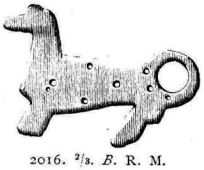

2016. 2/3. *B.* R. M.

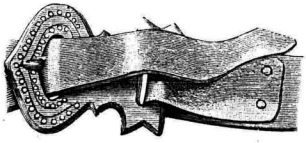

2018. 2/3. *B.* D. M.

2019. 1/1. *B.* D. M.

2020. 1/1. *B.* D. M.

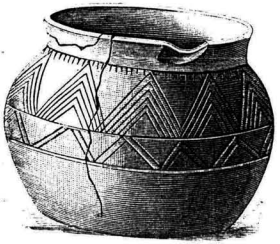

2021. 1/2. *T.* D. M.

2003—2036. Liivinmaa, Kremni. — Livonie, Kremon (Hautakumpuja. — Tumuli).

Rauta-aika. — L'âge du fer.

Liiviläisiä Muinaiskaluja. — Antiquités Livoniennes.

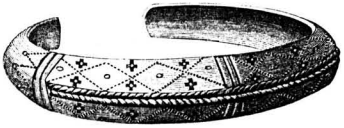

2022. 1/1. *B.* D. M.

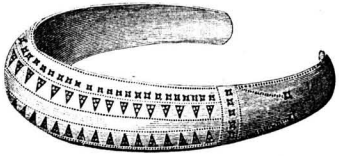

2023. 1/1. *B.* D. M.

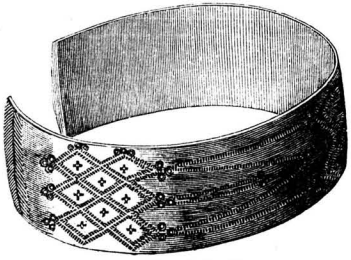

2024. 1/1. *B.* R. M.

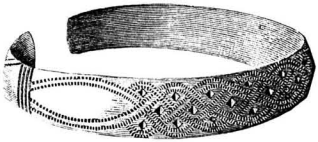

2025. 1/1. *B.* D. M.

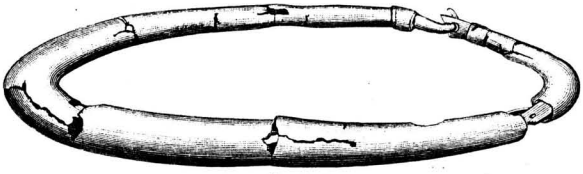

2027. 2/3. *B.* R. M.

2026. 1/1. *B.* D. M.

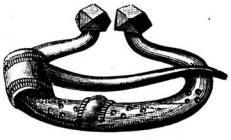

2030. 1/1. *B.* R. M.

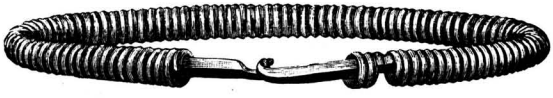

2028. 1/1. *B.* R. M.

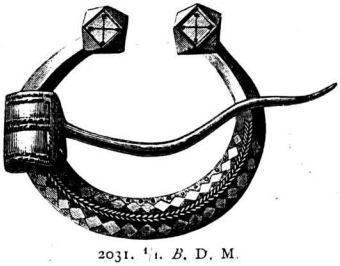

2031. 1/1. *B.* D. M.

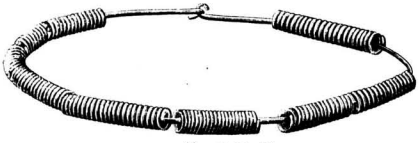

2029. 1/2. *B.* R. M.

2003—2036. Liivinmaa, Kremni. — Livonie, Kremon (Hautakumpuja. — Tumuli).

Rauta-aika. — L'âge du fer.

Liiviläisiä Muinaiskaluja. — Antiquités Livoniennes.

2032. Liivinmaa, Kremni. — Livonie, Kremon (Kalmisto. — Nécropole).

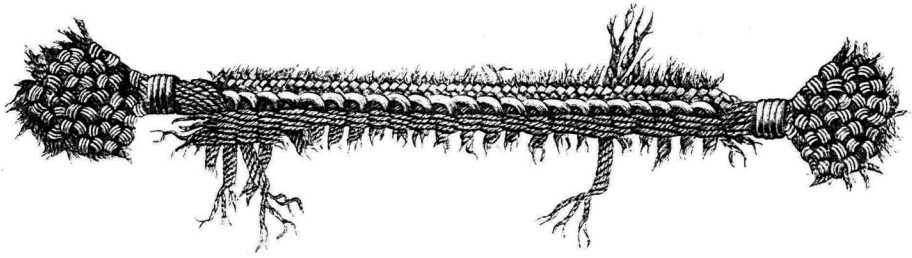

2033. 1/4. *V. B.* D. M.

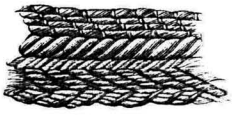

2034. 1/1. *H. B.* R. M.

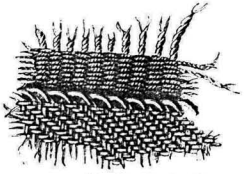

2035. 1/1. *V. B.* D. M.

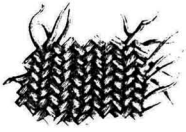

2036. 1/1. *V.* D. M.

2003—2036. Liivinmaa, Kremni.—Livonie, Kremon (Hautakumpuja.—Tumuli).

Rauta-aika. — L'âge du fer.

Liiviläisiä Muinaiskaluja. — Antiquités Livoniennes.

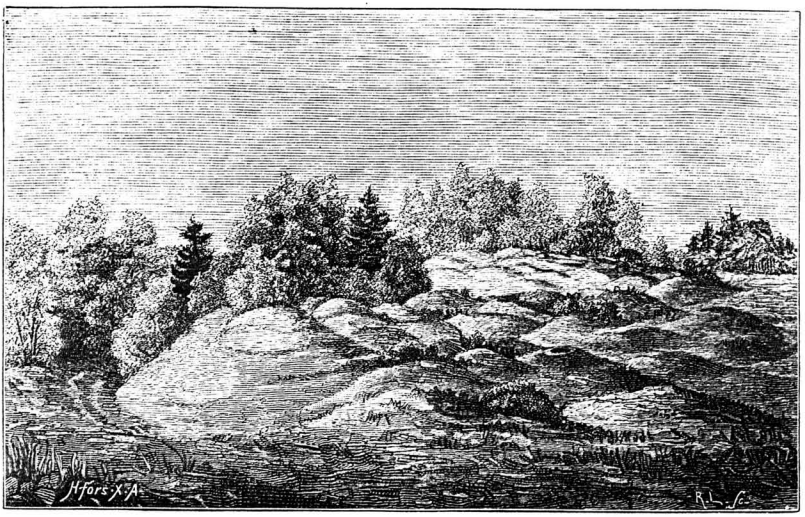

2037. Liivinmaa, Sigevaldi. — Livonie, Segewolde (Kalmisto. — Nécropole).

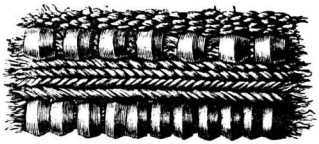

2038. 1/1. *V. B.*

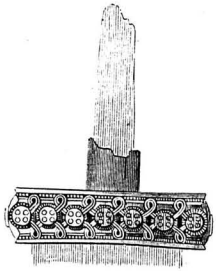

2039. 2/3. *F. B.*

2038, 2039. Liivinmaa, Sigevaldi. — Livonie, Segewolde (Hautakumpuja. — Tumuli). R. M.

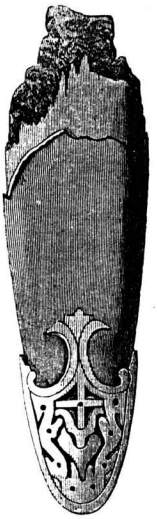

2040. 2/3. *F. B. N. Pt.*

2040, 2041. Liivinmaa, Toraida. — Livonie, Treiden. D. M.

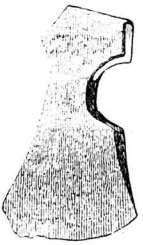

2041. 1/3. *F.*

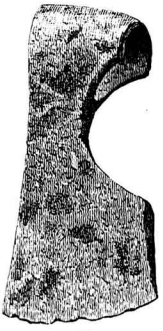

2042. 1/3. *F.*

2043. 1/4. *F.*

2042—2044. Liivinmaa. — Livonie. Lemsal (Hautoja. — Tombeaux). R. M.

Rauta-aika. — L'âge du fer.

Liiviläisiä Muinaiskaluja. — Antiquités Livoniennes.

2044. 1/1. *B.*

2045. 1/1. *B.*

2042 — 2044. Liivinmaa. — Livonie. Lemsal (Hautoja. — Tombeaux). R. M.

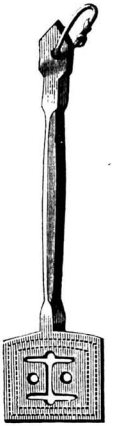

2048. 1/1. *B.*

2046. 1/1. *Mk.*

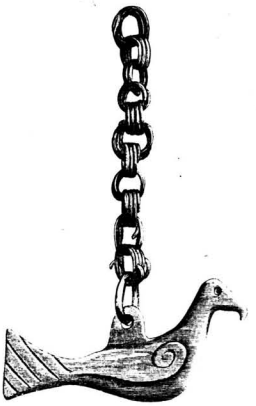

2047. 1/1. *B.*

2049. 1/3. *F. A.*

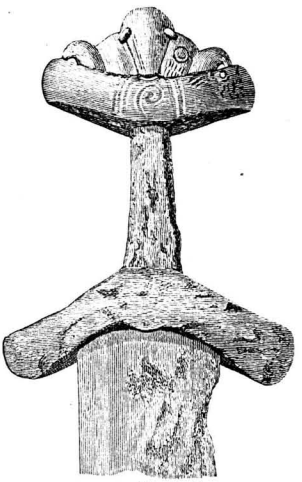

2050. 1/2. *F. B.*

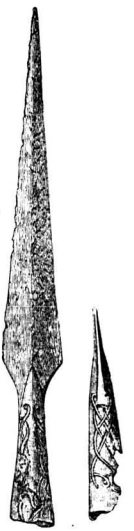

2051. 1/4. *F. A. Or.*

2045 — 2051. Liivinmaa. Salaspils. — Livonie. Kirchholm. R. M.

Rauta-aika. — L'âge du fer.

Liiviläisiä Muinaiskaluja. — Antiquités Livoniennes.

2052.

2053.

2052, 2053. Liivinmaa, Ikeskyla. — Livonie, Üxküll. $^2/_3$. *B.* R. M.

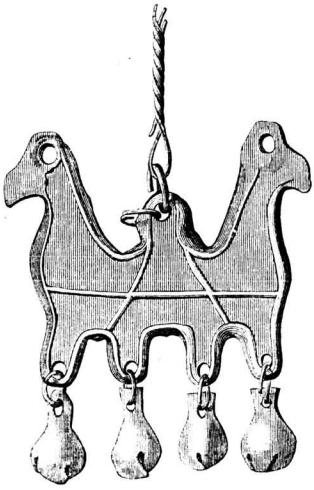

2054. Liivinmaa, Lenevaadi. — Livonie, Lennewaden. $^1/_1$. *B.* D. M.

2055. $^1/_1$. *B.* R. M.

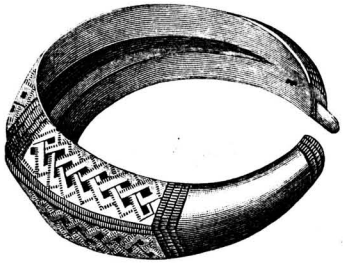

2058. $^1/_1$. *B.* Mt. M.

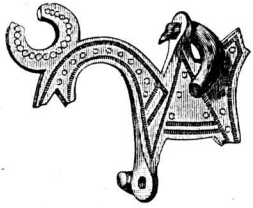

2056. $^1/_1$. *B.* Mt. M.

2057. $^1/_1$. *B.* Mt. M.

2060. $^1/_1$. *B.* Mt. M.

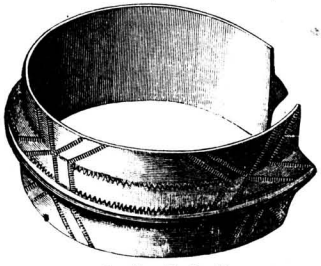

2061. $^1/_1$. *B.* R. M.

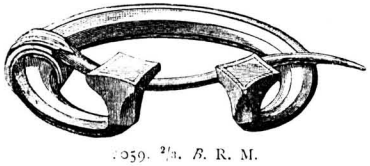

2059. $^2/_3$. *B.* R. M.

2055—2063. Kuurinmaa. — Curonie. Dünhof.

Rauta-aika. — L'âge du fer.

Liiviläisiä Muinaiskaluja. — Antiquités Livoniennes.

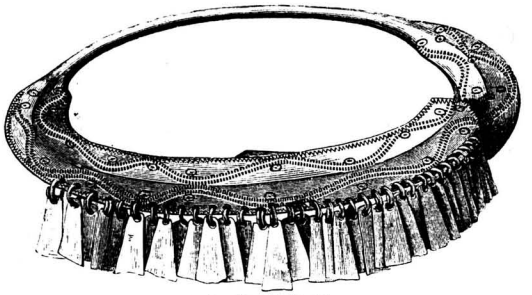

2062. 1/2. *P.* R. M.

2055 — 2063. Kuurinmaa. — Curonie. Dünhof.

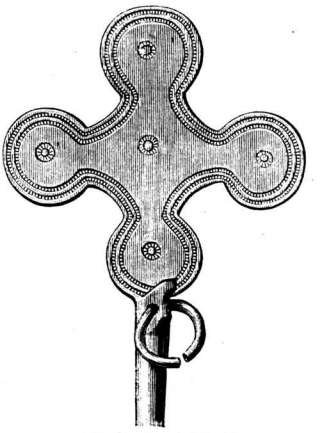

2063. 2/3. *B. A.* Mt. M.

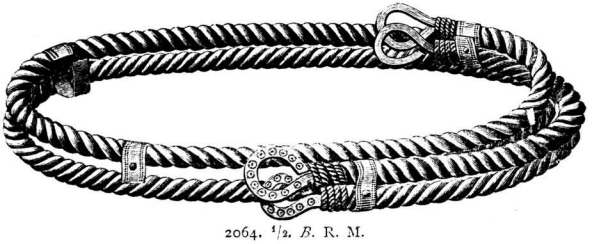

2064. 1/2. *B.* R. M.

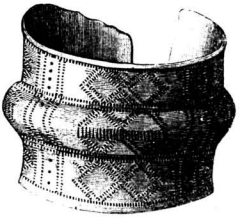

2065. 2/3. *B.* R. M.

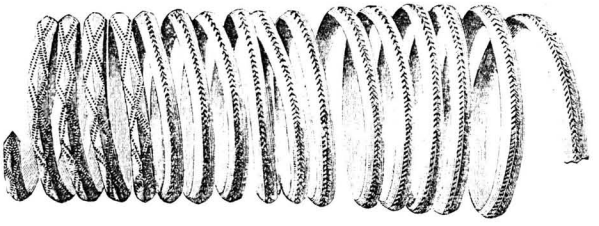

2066. 1/2. *B.* R. M.

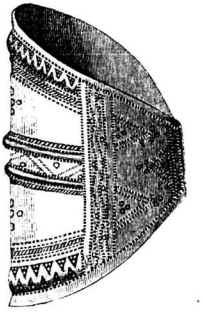

2069. 2/3. *B.* R. M.

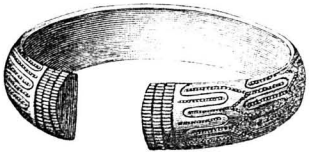

2067. 2/3. *B.* R. M.

2068. 1/1. *B.* R. M.

2064 — 2094. Liivinmaa. Aiskraukle. — Livonie. Ascheraden (Kalmisto. — Cimetière).

Rauta-aika. — L'âge du fer.

Liiviläisiä Muinaiskaluja. — Antiquités Livoniennes.

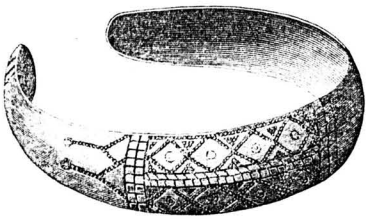

2070. 1/1. *B.* R. M.

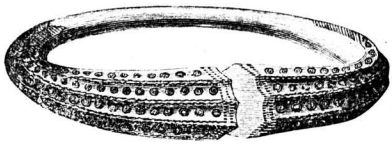

2071. 1/1. *B.* R. M.

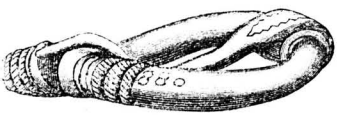

2072. 1/1. *B.* R. M.

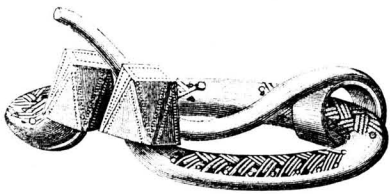

2073. 1/1. *B.* R. M.

2075. 2/3. *B.* R. M.

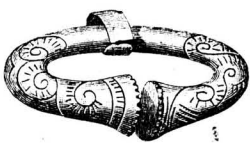

2074 1/1. *B.* R. M.

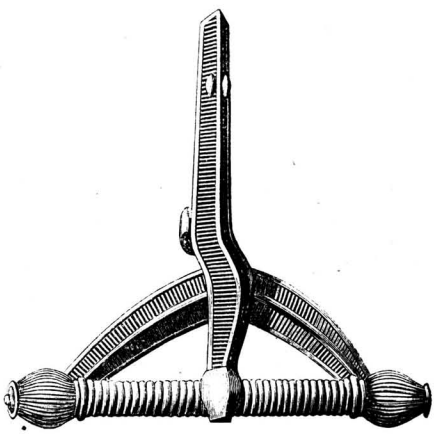

2076. 2/3. *B.* R. M.

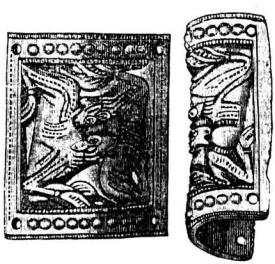

2077. 1/1. *B. Or.* R. M.

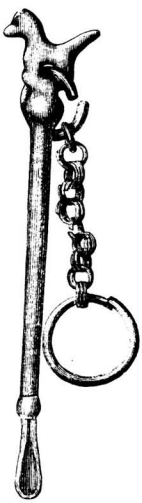

2078. 1/1. *B.* R. M.

2079. 1/1. *B.* R. M.

2064—2094. Liivinmaa. Aiskraukle. — Livonie. Ascheraden (Kalmisto. — Cimetière).

Rauta-aika. — L'âge du fer.

Liiviläisiä Muinaiskaluja. — Antiquités Livoniennes.

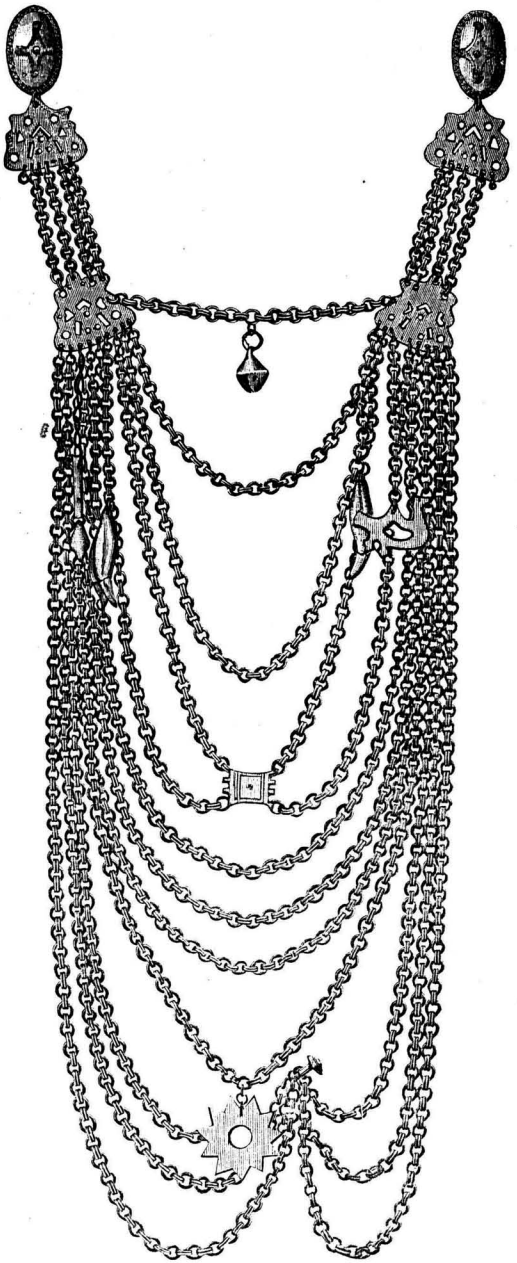

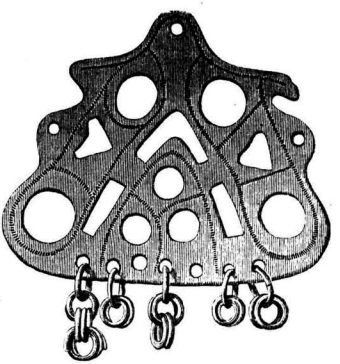

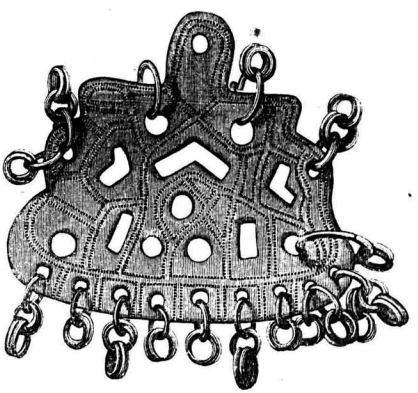

2080. 1/4, 1/1. *B. O.* Mt. M.

2064—2094. Liivinmaa. Aiskraukle. — Livonie. Ascheraden (Kalmisto. — Cimetière).

Rauta-aika. — L'âge du fer.

Liiviläisiä Muinaiskaluja. — Antiquités Livoniennes.

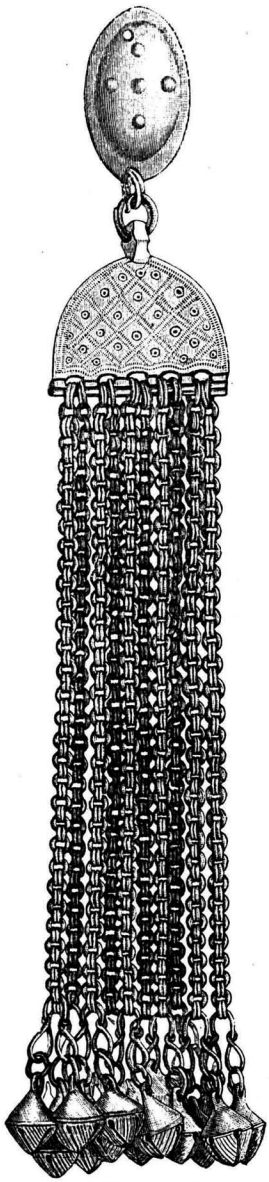

2081. 1/2. *B.* R. M.

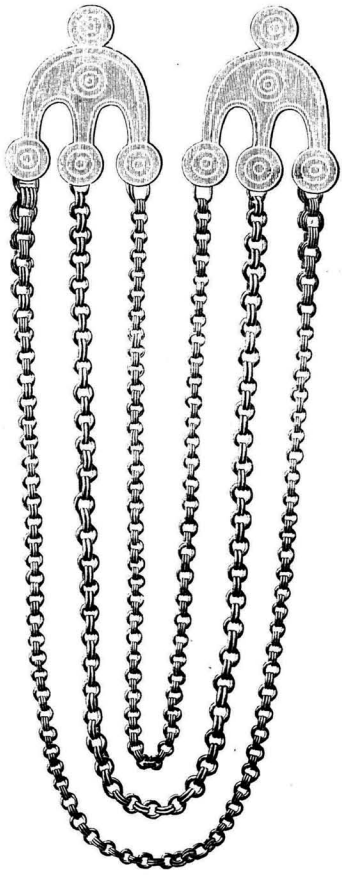

2082. 1/1. *B.* R. M.

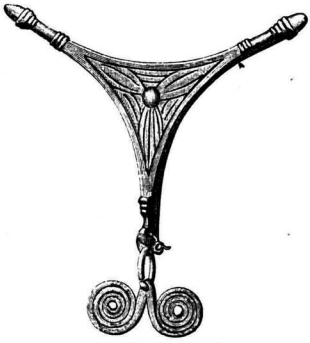

2084. 2/3. *B.* R. M.

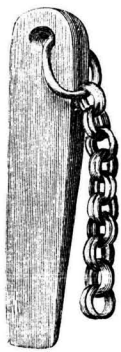

2083. 1/1. *P. B.* R. M.

2085. 1/4. *F.* R. M.

2064—2094. Liivinmaa. Aiskraukle. — Livonie. Ascheraden (Kalmisto. — Cimetière).

Rauta-aika. — L'âge du fer.

Liiviläisiä Muinaiskaluja. — Antiquités Livoniennes.

2086. 1/3. *F. V.* R. M.

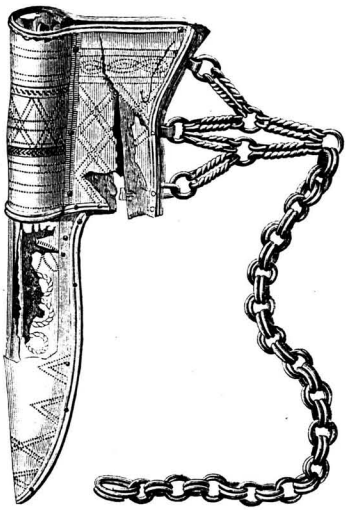

2087. 1/2. *B.* R. M.

2088. 1/3. *F.* R. M.

2089. 1/3. *F.* R. M.

2090. 1/3. *F.* R. M.

2091. 1/3. *F.* R. M.

2092. 1/4. *F.* R. M.

2093. 1/3. *F.* R. M.

2094. 1/2. *T.* Mt. M.

2064—2094. Liivinmaa. Aiskraukle. — Livonie. Ascheraden (Kalmisto. — Cimetière).

Rauta-aika. — L'âge du fer.

Liiviläisiä Muinaiskaluja. — Antiquités Livoniennes.

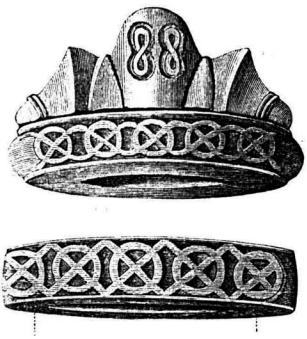

2095.

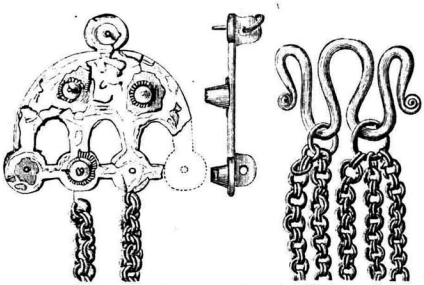

2098. Kuurinmaa, Wente. — Curonie. Windau. Suhrs. $^2/_3$. *B.* Mt. M.

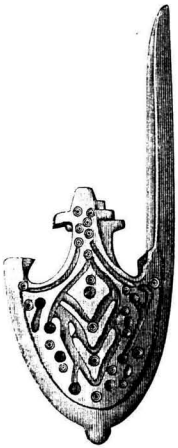

2096.

2095, 2096. Kuurinmaa. — Curonie. Kandau. $^1/_4$. *B.* Mt. M.

2099. $^2/_3$. *B.*

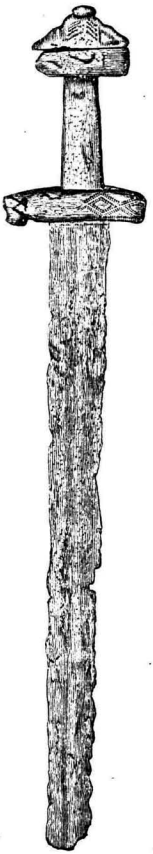

2097. Kuurinmaa. Wente. — Curonie. Windau. $^1/_4$. *F. B.* Mt. M.

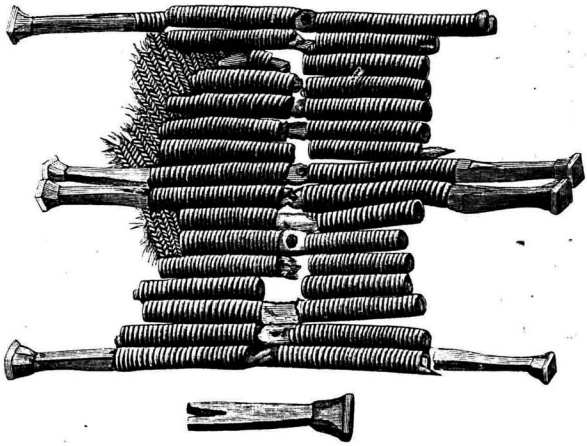

2100. $^2/_3$, $^1/_4$. *B. N. V.*

2099, 2100. Kuurinmaa, Zabille. — Curonie, Zabeln. Pidvale (Hautakumpu. — Tumulus).

Rauta-aika. — L'âge du fer.

Liiviläisiä Muinaiskaluja. — Antiquités Livoniennes.

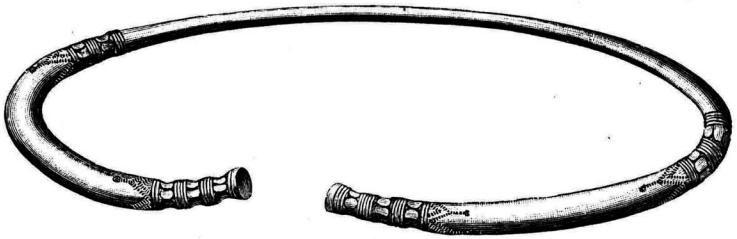

2101. 1/2. *B.*

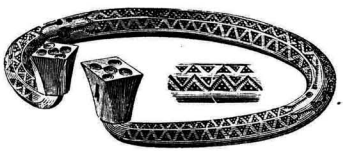

2102. 2/3. *B.*

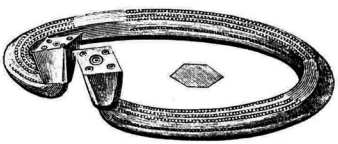

2103. 2/3. *B.*

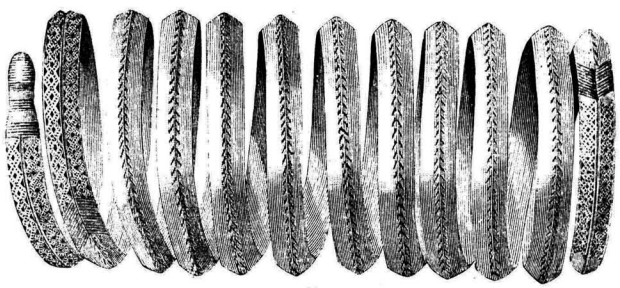

2105. 1/1. *B.*

2101—2105. Kuurinmaa, Kuldiga, Paduri. — Curonie. Goldingen. Paddern. Kappes Kalns. Mt. M.

2104. 1/3. *B.*

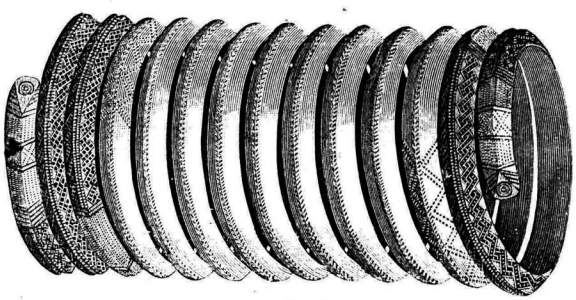

2106. 2/3. *B.*

2106—2110. Kuurinmaa. Salde. — Curonie. Frauenburg, Kerklingen. Mt. M.

Rauta-aika. — L'âge du fer.

Liiviläisiä Muinaiskaluja. — Antiquités Livoniennes.

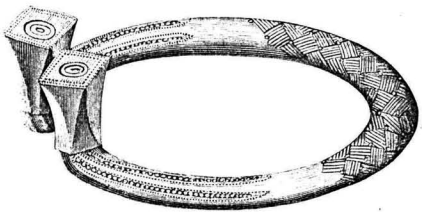

2107. 1/1. *B.*

2108. 1/1. *B.*

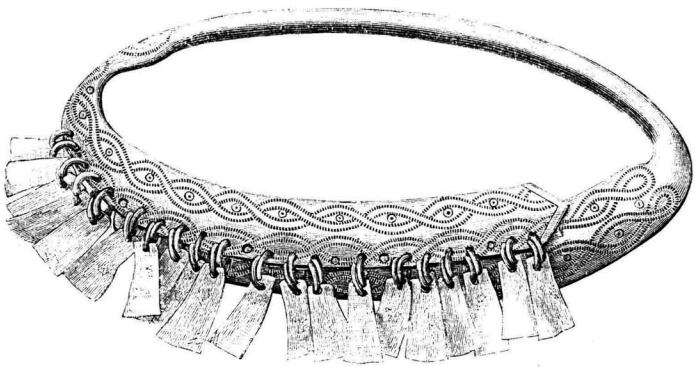

2109. 2/3. *B.*

2110. 1/2. *B.*

2106—2110. Kuurinmaa. Salde. — Curonie. Frauenburg, Kerklingen. Mt. M.

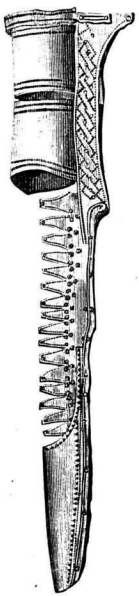

2111. 1/3. *B.*

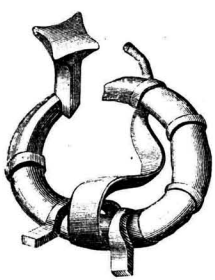

2112. 1/1. *B.*

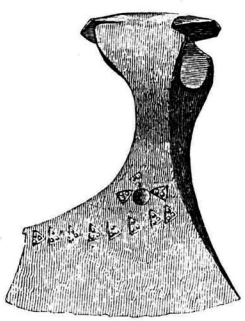

2113. 1/3. *F.*

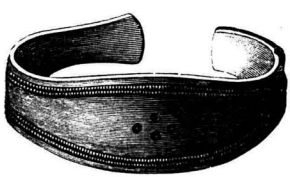

2114. 2/3. *B.*

2111—2114. Kuurinmaa. — Curonie. Preekule, Strohke. Mt. M.

LIITE.

LATTILÄISIÄ MUINAISKALUJA.

Supplément.

ANTIQUITÉS LETTONNES.

Rauta-aika. — L'âge du fer.

Lättiläisiä Muinaiskaluja. — Antiquités Lettonnes.

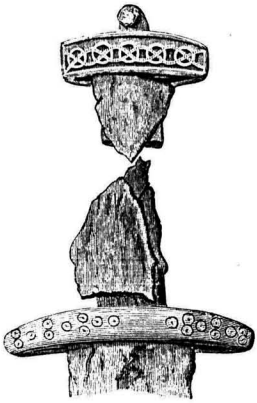

2115. $^{2}/_{3}$. *F. B.*

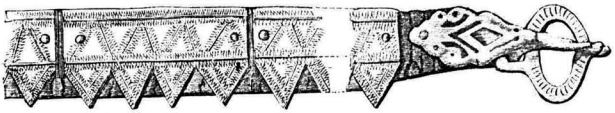

2116. $^{2}/_{3}$. *N. B.*

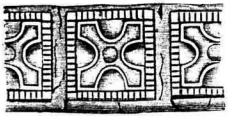

2117. $^{1}/_{1}$. *N. B.*

2118. $^{1}/_{1}$. *B.*

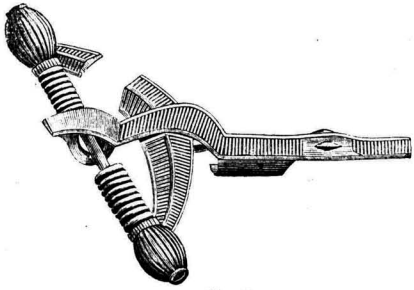

2119. $^{2}/_{3}$. *B.*

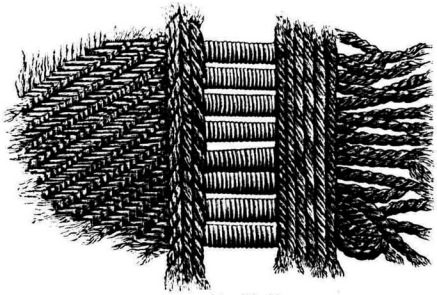

2120. $^{1}/_{1}$. *V. B.*

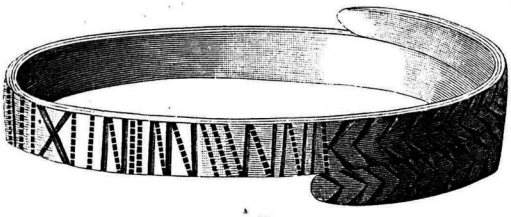

2121. $^{1}/_{1}$. *A.*

2115—2121. Liivinmaa, Rauna. — Livonie, Ronneburg. Strante (Hautakumpuja. — Tumuli). R. M.

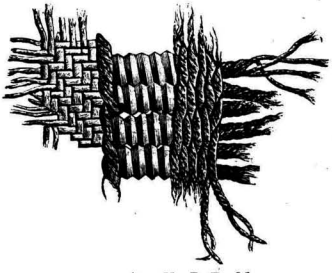

2122. $^{1}/_{1}$. *V. B.* D. M.

2125. $^{1}/_{1}$. *B.* R. M.

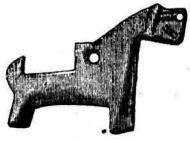

2123. $^{1}/_{1}$. *B.* D. M.

2124. $^{1}/_{1}$. *V. B. A.* R. M.

2122—2135. Liivinmaa, Rauna. — Livonie, Ronneburg. Wihksne, Kappusils (Hautoja — Tombeaux).

Rauta-aika. — L'âge du fer.

Lättiläisiä Muinaiskaluja. — Antiquités Lettonnes.

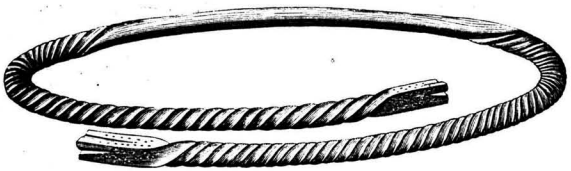

2126. 1/2. *B.* D. M.

2127. 1/4, 1/1. *B.* D. M.

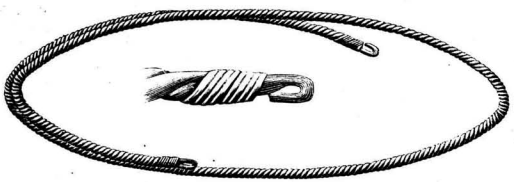

2128. 1/3, 1/1. *B.* D. M.

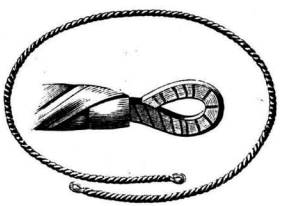

2129. 1/5, 1/1. *B.* D. M.

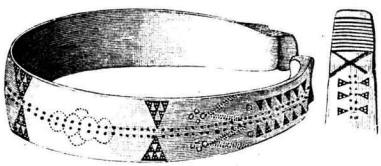

2130. 1/1. *B.* D. M.

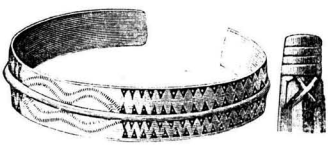

2131. 2/3. *B.* D. M.

2132. 1/1. *B.* D. M.

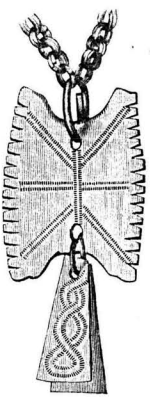

2134. 2/3. *B.* D. M.

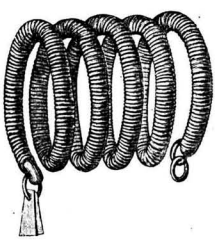

2133. 1/1. *B.* D. M.

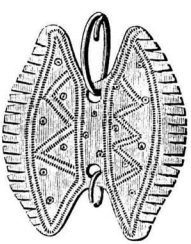

2135. 2/3. *B.* D. M.

2122—2135. Liivinmaa, Rauna. — Livonie, Ronneburg. Wihksne, Kappusils (Hautoja. — Tombeaux).

Rauta-aika. — L'âge du fer.

Lättiläisiä Muinaiskaluja. — Antiquités Lettonnes.

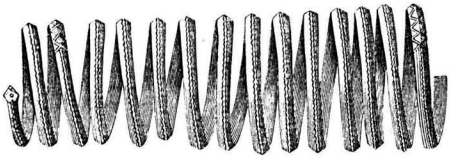

2136. Liivinmaa. Dsehrbene, Drustu-Aula. — Livonie, Serben. Aulenberg. 1/2. *B.* D. M.

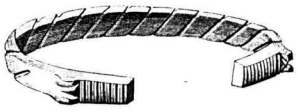

2137. 2/3. *B.* D. M.

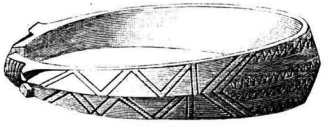

2138. 1/1. *B.* D. M.

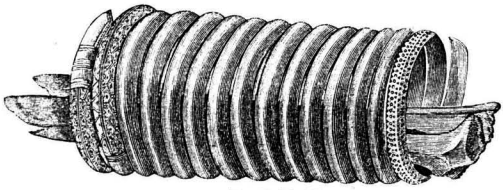

2139. 1/2. *B.* D. M.

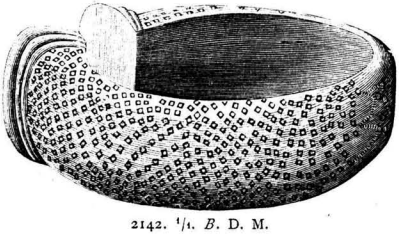

2142. 1/1. *B.* D. M.

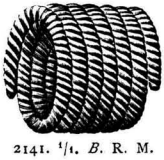

2141. 1/1. *B.* R. M.

2140. 1/1. *B.* R. M.

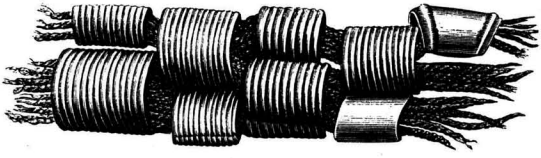

2144. 1/1. *H. B.* D. M.

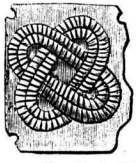

2143. 1/1. *B.* D. M.

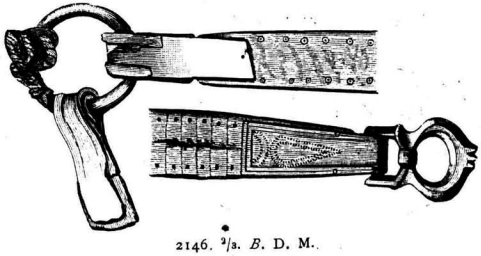

2146. 2/3. *B.* D. M.

2145. 1/1. *H. B.* D. M.

2137—2150. Liivinmaa. Dsehrbene, Drustu-Aula. — Livonie. Serben, Aulenberg. Kever (Hautakumpuja. — Tumuli).

Rauta-aika. — L'âge du fer.

Lättiläisiä Muinaiskaluja. — Antiquités Lettonnes.

2147. 1/2. *B.* D. M.

2137—2150. Liivinmaa. Dsehrbene. — Livonie. Serben. Kever (Hautakumpuja. — Tumuli).

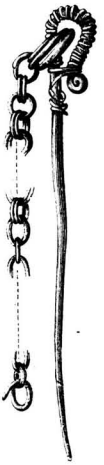

2148. 1/1. *B.* D. M.

2149. 1/1. *B.* D. M.

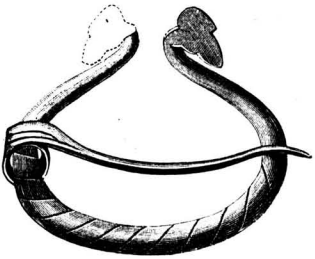

2150. 1/1. *B.* D. M.

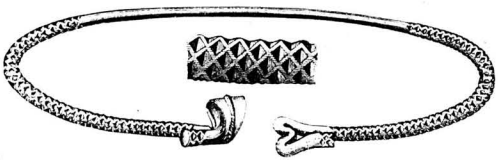

2151. 1/3, 1/1. *B.*

2153. 1/3. *F.*

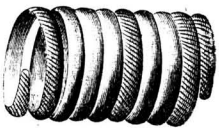

2154. 1/1. *B.*

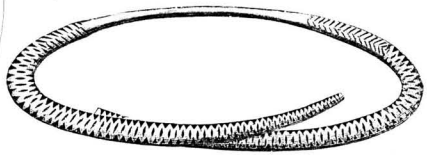

2152. 1/2. *B.*

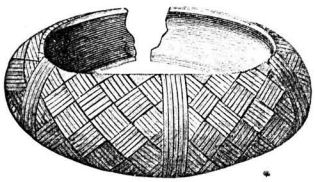

2155. 1/1. *B.*

2156. 1/3. *F.*

2157. 1/3. *F.*

2150—2157. Liivinmaa. Dsehrbene. — Livonie. Serben. R. M.

Rauta-aika. — L'âge du fer.

Lättiläisiä Muinaiskaluja. — Antiquités Lettonnes.

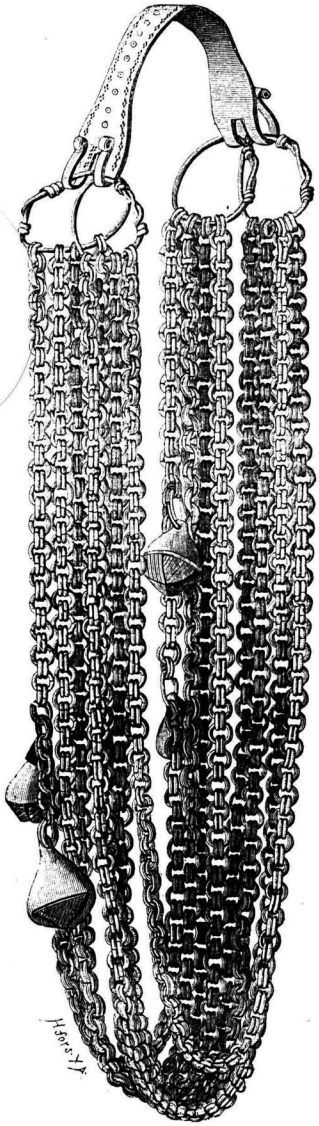

2158. 2/3. *B.*

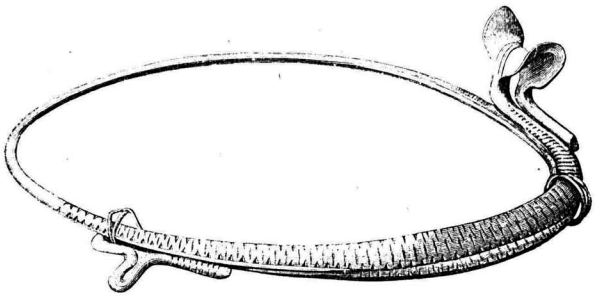

2159. 1/2. *B.*

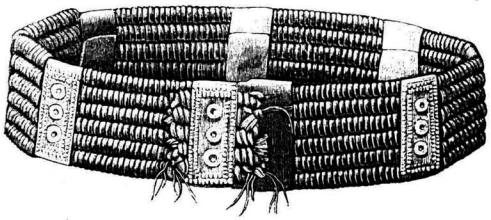

2160. 1/2. *B. Vl. Nn.*

2161. *Cm. L. B.*

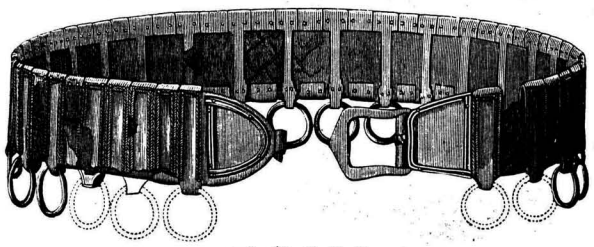

2162. 1/2. *B. N. Tt.*

2158—2162. Liivinmaa, Leeser. — Livonie, Löser. Gulber (Hautoja. — Tombeaux). D. M.

Rauta-aika. — L'âge du fer.

Lättiläisiä Muinaiskaluja. — Antiquités Lettonnes.

2163. 1/3. *F.*

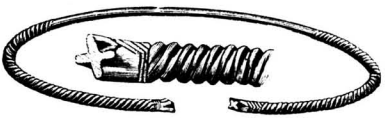

2164. 1/4, 1/1. *B.*

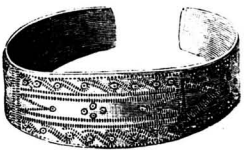

2165. 2/3. *B.*

2163—2165. Liivinmaa, Wez-Peebalga. — Livonie, Pebalg-Orisar. Peebalga (Hautoja.—Tombeaux). R. M.

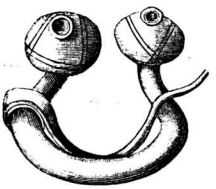

2166. Liivinmaa, Madaleene.—Livonie, Sissegal. Wehrene (Hauta.—Tombeau). D. M.

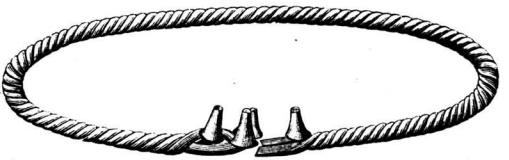

2167. 1/4.

2167, 2168. Liivinmaa, Ehrglu. — Livonie, Erlaa. *B.* R. M.

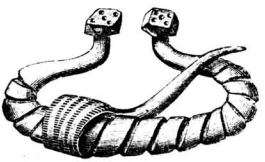

2168. 1/1.

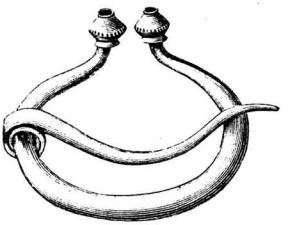

2169. 1/1.

2172. 1/1.

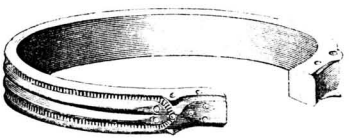

2170. 2/3.

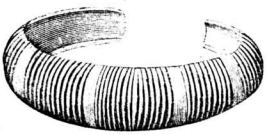

2173. 2/3.

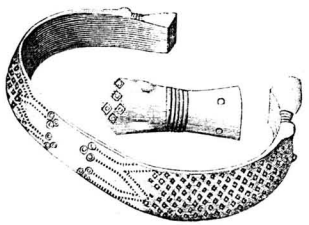

2171. 2/3, 1/1.

2169—2171. Liivinmaa, Madaleene. — Livonie, Sissegal. Aderkas (Hautoja. — Tombeaux). *B.* D. M.

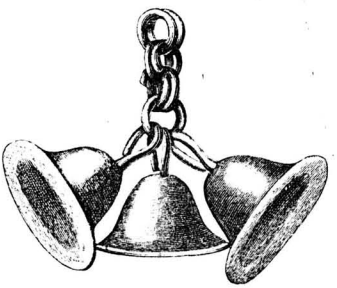

2174. 1/1.

2172—2174. Liivinmaa. — Livonie. Kalzenaue, Odsen (Hautoja. — Tombeaux). *B.* R. M.

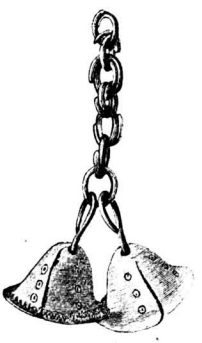

2175. 1/1.

2175—2177. Liivinmaa. — Livonie. Laudon, Odsen. *B.* Tl. M.

Rauta-aika. — L'âge du fer.

Lättiläisiä Muinaiskaluja. — Antiquités Lettonnes.

2176. 2/3.

2175—2177. Liivinmaa. — Livonie. Laudon, Odsen. *B.* Tl. M.

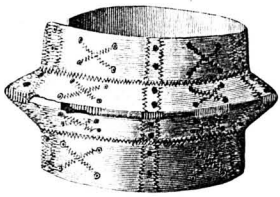

2177. 2/3.

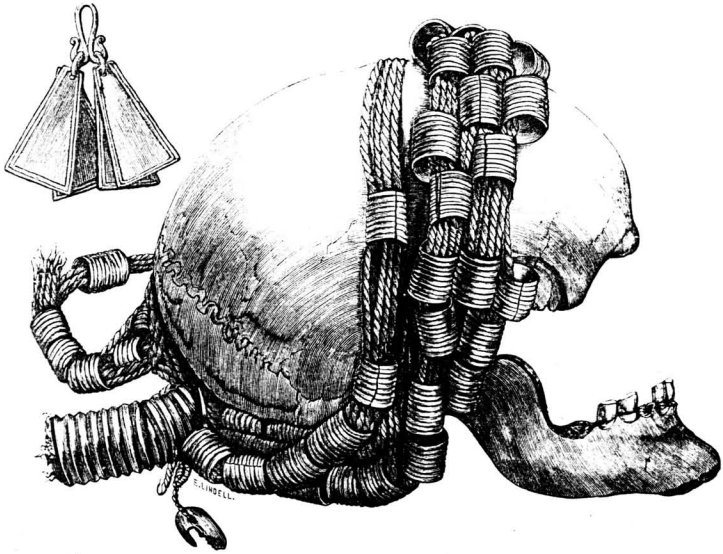

2179. 2/3. *B. H. Cm.*

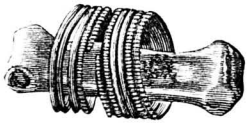

2178. Kuurinmaa.—Curonie. Selburg, Altona. 1/1. *B.* Mt. M.

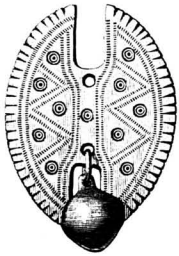

2182. Liivinmaa, Aluksne, Lahsberge.— Livonie, Marienburg, Fianden. 2/3. *B.* R. M.

2180. 1/2. *B.*

2179, 2180. Kuurinmaa. — Curonie. Selburg, Stabben (Hauta. — Tombeau). Mt. M.

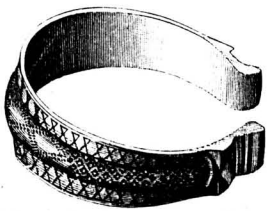

2181. Witebsk, Dynaburg, Szpongi. 2/3. *B.* R. M.

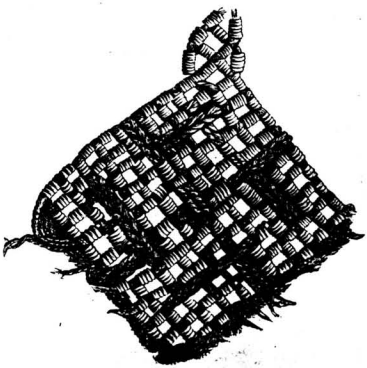

2183. Liivinmaa, Aluksne, Lahsberge. — Livonie, Marienburg, Fiandeu. 1/1. *B. H.* Mt. M.

Rauta-aika. — L'âge du fer.

Liiviläisiä Muinaiskaluja. — Antiquités Livoniennes.

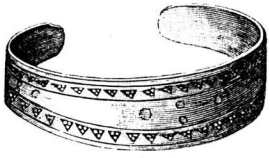

2184.

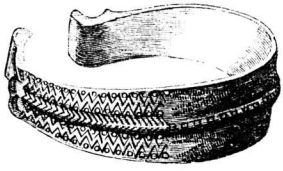

2185.

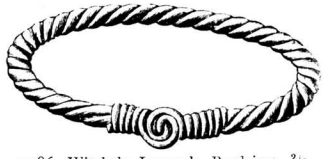

2186. Witebsk, Lucynsk, Brodajsze. 2/3. *B.* R. M.

2184, 2185. Liivinmaa, Aluksne, Lahsberge. — Livonie, Marienburg, Fianden. 2/3. *B.* R. M.

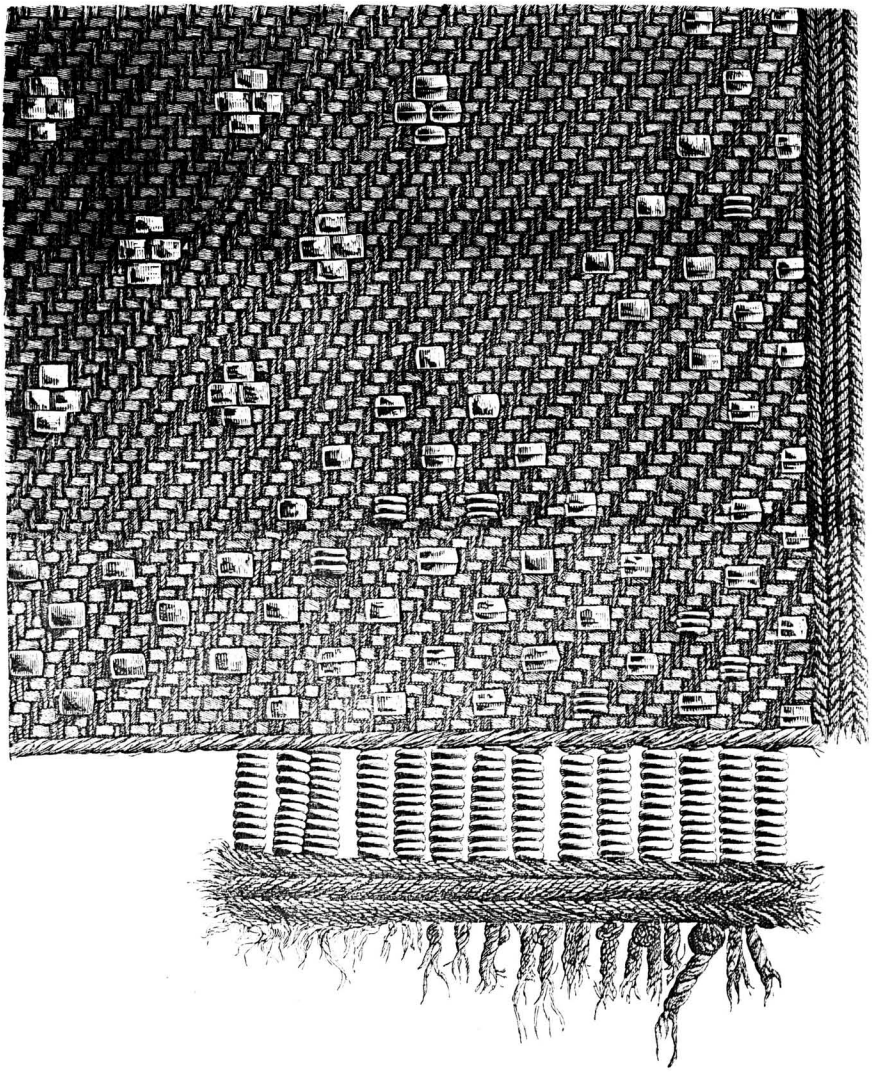

2187. Liivinmaa, Aluksne. — Livonie, Marienburg, Annenhof. 1/4. *V. B.* R. M.

Selitys tässä teoksessa käytettyihin lyhennyksiin.

Explication des abréviations contenues dans cet ouvrage.

A. K.	Herra Aleksandrovin muinaiskalusto Krasnojarskissa, sisältävä pronssikaluja, jotka ovat löyttyjä pelloista ja hietavalleista Torgoschinan, Ladeikin ja Beresovkan kylien mailta Jenisein oikealla rannalla. Keisarillisen Muinaistieteellisen Kommissionin arkistossa säilytettyjen piirtokuvien mukaan.
A. M.	Moskovan Yliopiston Antropologiallinen Museo.
A. P.	Keisarillisen Tiede-akademian Kansatieteellinen Museo Pietarissa.
B. D.	*Brovallius, Joh.* Observatiunculæ circa artem antiquarum gentium numismata adornandi, in specie numi Sabinæ expositio. Dissertatio Academica. Aboæ 1745.
B. H.	Maamittari C. G. Holmi'n käsikirjoitus Helsingin Yliopiston kirjastossa.
B. L.	*J. K. Bähr.* Die Gräber der Liven. Dresden 1850.
C. H.	M. A. Castren'in käsikirjoitukset Helsingin Yliopiston kirjastossa.
C. M.	Moskovan Muinaistieteellisen Kokouksen Toimitukset. Moskova 1872 (Venäjäksi).
C. P.	Herra Podczaszynski'n muinaiskalusto Varsovassa.
D. M.	«Das Vaterländische Museum» Tartossa.
E. H.	Herra D. E. D. Europæus'en muinaiskalusto Helsingissä. Säilytetään nyt osittain Helsingin Yliopiston museossa, osittain Parisissa, hra Ujfalvy'n kokoelmissa.
E. P.	Keisarillinen Eremitagi Pietarissa.
E. T.	*Eust. Tyszkiewicz.* Badania Archeologiczne. Wilna 1850.
Ew. P.	Professori Ed. von Eichwald vainajan muinaiskalusto Pietarissa.
G. H.	Lehtori Gottlund vainajan muinaiskalusto Helsingissä; nyt Helsingin Yliopiston Museossa.
G. M.	Ruhtinas Gagarinin muinaiskalusto Moskovassa.
G. P.	Keisarillisen Venäl. Maantieteellisen Seuran Museo Pietarissa.
H. M.	Moskovan Historiallisen ja Muinaistieteellisen Seuran muinaiskalusto.
H. O.	*J. B. Holzmayer.* Das Kriegswesen der alten Oeseler. Kurensaari 1867.
I. P.	Vuoriopiston Museo Pietarissa.
Iv. P.	Professori L. K. Ivanovskin muinaiskalusto Pietarissa. Erinäiset haudat ovat tässä samoin numeroidut, kun tuossa muinaiskalustossa.
K. M.	Saarenmaan muinaistieteellinen museo Kurensaaressa.
K. P.	Keisarillinen Muinaistieteellinen Kommissioni Pietarissa.
K. T.	*Konst. Tyszkiewicz.* O Kurhanach na Litwie. Z XVI tablicami. Berlin 1868.
L. K.	Herra Lichatzev'in muinaiskalusto Kasanissa.
L. P.	Herra P. Lerch'in muinaiskalusto Pietarissa.
M. D.	Kts. **D. M.**
M. E.	Ylioppilaskunnan Kansatieteellinen Museo Helsingissä.

A. K.	Collection de M. Alexandroff, à Krasnoïarsk, d'objets de bronze trouvés dans les champs et dans les collines sablonneuses près des villages de Torgoschina, de Ladeiki et de Beresovka, sur la rive droite du Iénisséi. D'après les reproductions conservées dans les archives de la Commission Impériale d'Archéologie, à St.-Pétersbourg.
A. M.	Musée anthropologique de l'Université de Moscou.
A. P.	Musée ethnographique de l'Académie Impériale des sciences à St.-Pétersbourg.
B. D.	Brovallius, Joh. Observatiunculæ circa artem antiquarum gentium numismata adornandi, in specie numi Sabinæ expositio. Dissertatio Academica. Aboæ 1745.
B. H.	Manuscrits de C. G. Holm, conservés à la Bibliothèque de l'Université à Helsingfors.
B. L.	*J. K. Bähr.* Die Gräber der Liven. Dresden 1850.
C. H.	Manuscrits de M. A. Castrén, conservés à la Bibliothèque de l'Université à Helsingfors.
C. M.	Compte rendu du Congrès archéologique de Moscou. Moscou 1872 (En russe).
C. P.	Collection de M. Podczaszynski, à Varsovie.
D. M.	«Das Vaterländische Museum», à Dorpat.
E. H.	Collection de M. D. E. D. Europæus, à Helsingfors. Cette collection est actuellement en partie réunie au musée de l'Université d'Helsingfors, en partie à la collection de M. Ujfalvy à Paris.
E. P.	Musée Impérial de l'Hermitage à St.-Pétersbourg.
E. T.	*Eust. Tyszkiewicz.* Badania Archeologiczne. Wilna 1850.
Ew. P.	Collection du professeur Ed. von Eichwald, à St.-Pétersbourg.
G. H.	Collection archéologique de M. Gottlund à Helsingfors; actuellement au musée de l'Université d'Helsingfors.
G. M.	Collection du prince Gagarine, à Moscou.
G. P.	Musée de la Société Impériale de Géographie, à St.-Pétersbourg.
H. M.	Collection de la Société d'histoire et d'archéologie de Moscou.
H. O.	*J. B. Holzmayer.* Das Kriegswesen der alten Oeseler. Arensburg 1867.
I. P.	Musée de l'Ecole des mines, à St.-Pétersbourg.
Iv. P.	Collection de M. le professeur L. K. Ivanovski, à St.-Pétersbourg. La numération des sépultures correspond à celle des antiquités dans la collection.
K. M.	Musée archéologique d'Oesel, à Arensburg.
K. P.	Commission Impériale d'archéologie à St.-Pétersbourg.
K. T.	*Konst. Tyszkiewicz.* O Kurhanach na Litwie. Z XVI tablicami. Berlin 1868.
L. K.	Collection de M. Lichatzev, à Kasan.
L. P.	Collection de M. Lerch, à St.-Pétersbourg.
M. D.	Voir **D. M.**
M. E.	Musée ethnographique du corps des étudiants, à Helsingfors.

M. L. «British Museum» Lontoossa.

M. M. Julkinen ja Rumäntsov'in Museo Moskovassa. Numerot ovat G. D. Filimonov'in tekemän luettelon mukaan v:lta 1873.

M. N. Musée Napoléon, par A. de Longpérier III, pl. 2.

M. P. Herra Messerschmidt'in käsikirjoitukset keisarillisen Tiedeakademian arkistossa Pietarissa.

M. St. Ruotsin Historiallinen Museo Tukholmassa.

Mt. M. «Das Kurländische Provincial-Museum» Mitovassa.

P. P. *Pallas.* Reise durch verschiedene Provinzen des russischen Reichs. Pietari 1776.

P. S. «Permalainen Keräilijä». Osat I ja II (Venäjäksi).

R. K. Herra W. Radlov'in muinaistieteelliset kuvakokoelmat ja käsikirjoitukset Kasanissa.

R. M. «Museum der Gesellschaft für Geschichte und Alterthumskunde» Riiassa.

R. P. Rouva A. Rajevska'n muinaiskalusto Pietarissa.

S. M. Moskovan Keisarillisen Muinaistieteellisen Seuran Museo.

S. O. Odessan Historiallisen ja Muinaistieteellisen Seuran Toimituksia III, VIII ja IX (Venäjäksi).

S. P. Pietarin Keisarillisen Muinaistieteellisen Seuran Museo. Numerot kuvien ohella Herra D. I. Prosorovskin luettelon mukaan v:lta 1869.

Sav. P. Originalit omisti v. 1874 Herra Savvaitov Pietarissa; nyt Moskovan Historiallisessa Museossa.

Sl. P. Ruhtinas P. D. Saltikov'in muinaiskalusto Parisissa. Herra G. D. Filimonov'illa Moskovassa olevien piirtokuvien mukaan.

Sp. G. G. Spassky'n kuvaukset sipirialaisista muinaisjäännöksistä Keisarillisen Maantieteellisen Seuran Toimituksissa XII (Venäjäksi).

Sp. I. *G. Spassky.* Inscriptiones Sibiriacæ. Pietari 1822.

St. A. *Ph. J. von Strahlenberg.* Der nördliche und östliche Theil von Europa und Asia. Tukholma 1730.

St. C. Kreivi G. Stroganovin muinaiskalusto Pietarissa.

St. M. Suurellainen (12 *ℋ* painava) kokoelma Permassa löyttyjä hopeisia muinaiskaluja, jonka kauppias Herra Sirotinin Moskovassa oli ostanut Nischnei-Novgorodissa ja möi (jälk en v. 1872) osaksi kreivi G. Stroganoville, osaksi antikvariolle Herra Tognolatti'lle Pietariin. Tuossa muinaiskalustossa oli myöskin melkoinen joukko kauniita, helmillä ja kivillä koristettuja filigraniteoksia joltakulta myöhemmältä (historialliselta) aikakaudelta.

St. P. Kreivi S. Stroganovin muinaiskalusto Pietarissa.

T. I. Herra A. Tjeplouchov'in muinaiskalusto Iljinsk'in kylässä Obvajoella Perman läänissä. Kuvatut joko originalcista tai valokuvien mukaan.

T. M. I-sessä vihossa: A. D. Tschertkovin muinaiskalusto Moskovassa: Moskovan julkisessa Museossa olivien kipsivalelmien mukaan. — III-nessa vihossa: Taideteollisuus-museo Stroganovin piirustuskoulussa teollisuuden tarpeita varten Moskovassa.

Tl. M. «Das Estländische Provincial-Museum» Tallinnassa.

U. H. Helsingin Yliopiston Historiallinen Museo.

U. K. Kasanin Yliopiston Kansatieteellinen Museo.

U. M. Moskovan Yliopiston Muinaistieteellinen Museo.

U. P. Pietarin Yliopiston Paleontologillinen Museo.

W. P. Herra Wolegov'in käsikirjoitus ja piirtokuvat permalaisista muinaisjäännöksistä Muinaistieteellisen Kommissionin arkistossa Pietarissa.

Kaikki originalit IV:nessä vihossa julaistuihin kuviin, joiden säilytyspaikka ei ole merkitty, ovat Helsingin yliopiston historiallisessa museossa.

«British Museum», à Londres.

Musée public et Musée Roumaintzov, à Moscou; D'après le catalogue du musée (1873) par G. D. Filimonoff. Les numéros correspondent à ceux du catalogue.

Musée Napoléon, par A. de Longpérier, III, pl. 2.

Manuscrits de M. Messerschmidt, dans les archives de l'Académie des sciences de St.-Pétersbourg.

Musée des antiquités nationales à Stockholm.

«Das Kurländische Provincial-Museum», à Mitau.

Pallas. Reise durch verschiedene Provinzen des russischen Reichs. St.-Pétersbourg 1776.

«Le Collectionneur Permien», I et II (En russe).

Dessins et manuscrits archéologiques sur la Sibérie de M. W. Radlow, à Kasan.

«Museum der Gesellschaft für Geschichte und Alterthumskunde», à Riga.

Collection de M-me A. Raïevska, à St.-Pétersbourg.

Musée de la Société Impériale d'archéologie de Moscou.

Actes de la Société Impériale d'histoire et d'archéologie d'Odessa. III, VIII et IX (En russe).

Musée de la Société Impériale d'archéologie de St.-Pétersbourg. D'après le catalogue du musée (1869) par D. I. Prosorovsky.

Les originaux appartenaient, en 1874, à M. Savvaïtov, à St.-Pétersbourg.

Collection archéologique du prince P. D. Saltikoff, à Paris. D'après des dessins appartenant à M. G. D. Filimonoff, à Moscou.

Reproductions, par G. Spassky, d'antiquités sibériennes, dans les Actes de la Société Impériale de Géographie de St. Pétersbourg. Vol. XII (En russe).

G. Spassky, Inscriptiones Sibiriacæ. St. Pétersbourg 1822.

Ph. J. von Strahlenberg. Der nördliche und östliche Theil von Europa und Asia. Stockholm 1730.

Collection du Comte G. Stroganoff, à St.-Pétersbourg.

Collection considérable (pesant 12 *ℋ*) d'antiquités permiennes en argent, achetée à Nichni-Novgorod par M. Sirotinin, marchand à Moscou, et vendue par lui (depuis 1872) en partie à M. le comte G. Stroganoff, en partie à M. Tognolatti, antiquaire, à St.-Pétersbourg. La Collection comprenait aussi un assez grand nombre d'objets en filigrane, d'un travail exquis, ornés de perles et de pierres et datant d'une époque plus récente, déjà historique.

Collection du comte S. Stroganoff, à St. Petersbourg.

Collection de M. Tieplouchoff, à Ilinsk, village sur l'Obva, gouvernement de Perm. Dessinés, les uns d'après les originaux, les autres d'après des photographies.

Dans la 1-ère livraison: Collection de A. D. Tschertkoff à Moscou; d'après des empreintes en gyps, au Musée public de Moscou. — Dans la III-ème livraison: Musée des arts industriels dans l'Ecole Stroganoff de dessin industriel, à Moscou.

«Das Estländische Provincial-Museum», à Reval.

Musée historique de l'Université d'Helsingfors.

Musée Ethnographique de l'Université de Kasan.

Musée ethnographique de l'Université de Moscou.

Musée paléontologique de l'Université de St.-Pétersbourg.

Manuscrit et reproductions d'antiquités permiennes de M. Wolegoff, dans les Archives de la Commission Archéologique à St.-Pétersbourg.

Tous les originaux reproduits dans la 4-ème livraison, dont l'origine n'est pas designée, se trouvent dans le musée historique de l'Université d'Helsingfors.

A. Hopeaa.
Am. Aquamariinia.
B. Pronssia tai vaskea.
C. Kalsedonia.
Cm. Cypræa moneta.
E. Tinaa.
Em. Emaljia.
F. Rautaa.
H. Hamppua.
K. Karniolia.
L. Lasia.
M. Mosaikia.
Mk. Merikiveä.
N. Nahkaa.
Nn. Niiniä.
O. Luuta.
Or. Kultaa.
P. Kiveä.
Pt. Puuta.
S. Limsiötä.
T. Savea.
Tt. Tuohta.
V. Vaatetta.
Vl. Villaa.
k. Keltainen.
p. Punainen.
s. Sininen.
v. Valkoinen.
vr. Vehriä.

Liiteenä I:seen vihkoon annamme tässä useiden muinaistutkijoin kehoituksesta muutamia selityksiä siinä kuvattujen muinaiskalujen aineesta.

Kiviaikaan nähden ovat löytyvät tiedot aseaineista valitettavasti vaan osalta luotettavia: monessa kokoelmassa ei ole aseaineita ensinkään tutkittu. Viittaamme sen vuoksi niihin yleisiin muistutuksiin aseaineista, jotka annetaan kuhunkin ryhmään kuuluvassa tekstissä. Tässä ainoastaan huomautamme että, paitse kuvia 57, 90—95, 116—129, joissa originalit ovat limsiötä, kuvat 88, 134 ja 135, jotka esittelevät saviteoksia, sedonhampaat (130—133), joista yksi (kuv. 132) on pronssikalla varustettu, sekä pääkallot (kuv. 136 ja 137), kaikki muut kuvat kiviajan osastossa esittelevät muinaiskaluja erinäisistä liuskamatai muista kivilajista.

Pronssiajan osastossa kuvatuista esineistä ovat kaikki pronssista tai vaskesta, paitsi kuvia 146, 322, 328, 330—335, 363, 367, 368, 370 ja 372—375, joiden originalit ovat kivestä tai kalliopiirroksia, kuvia 282, 376—386, jotka esittelevät luuesineitä, sekä kuvia 319—321, 355, 356 ja 387—389, joiden originalit ovat savesta. Kuv. 397 esittelee kadotettua originalia; se sanotaan olellä olevassa käsikirjoituksessa olleen raudasta, jota tietoa emme katso uskottavaksi.

Originalit tekstien yllä oleviin kuviin ovat: johdannossa pronssista, balto-liettualaisessa ryhmässä kivestä, Suomenniemen kiviajassa merikivestä ja altai-uralilaisessa pronssiajassa alabasterista.

LISÄYKSIÄ.

Myöhemmin saatujen tietojen mukaan ovat seuraavien kuvien originalit löytöpaikkojensa puolesta merkittävät:

Kuv. s. V: Smeinogorsk.
» 154, 178 ja 253: Santasch ja Dschenaul joet Kirgisien aroilla.
» 147 ja 226: Abakan.
» 168 ja 171: luultavasti Jenissei.
» 173, 198, 199, 205, 208, 209, 214 ja 217: pellot Jenissein varrella Minussinskin pohjoispuolella.
» 201—203: hautakummut Abakanin ja Jenissein varsilla Minussinskin seuduilla.
» 213 ja 529: Tschingirsk Kirgisien aroilla.
Kuv. 243: Filatovsk, Belosceheik.
» 319—321: Hautakummusta Kirgisien aroilla.
» 323: Buchtarminsk.
» 325: Jenissei.
» 330 ja 332 ovat erehdyksestä numeroittut 340 ja 342.
» 358: Tschertomlytskin hautakummusta.
» 582: Lomovatovka, Sobatschevo.
» 583—603 Kuvaavat kaikki muinaiskaluja satunnaisesta löydöstä Issetjoella Uralin itäviertеellä, 10 virstaa lännempänä Jekaterinenburgia.

A. Argent.
Am. Aigue-marine.
B. Bronze ou cuivre.
C. Calcédoine.
Cm. Porcelaine cauris.
E. Etain.
Em. Email.
F. Fer.
H. Chanvre.
K. Cornaline.
L. Verre.
M. Mosaïque.
Mk. Ambre jaune.
N. Cuir.
Nn. Tille.
O. Os.
Or. Or.
P. Pierre.
Pt. Bois.
S. Silex.
T. Argile.
Tt. Ecorce de bouleau.
V. Etoffe.
Vl. Laine.
k. Jaune.
p. Rouge.
s. Bleu.
v. Blanc.
vr. Vert.

Nous donnons ici, comme appendice à la première livraison, quelques explications sur la matière des antiquités, qui s'y trouvent reproduits

Nous ne possédons des données sûres que pour une partie des antiquités de *l'âge de la pierre*. C'est pourquoi nous renvoyons aux observations générales données dans le texte qui accompagne chaque groupe, et nous ajouterons seulement que, à l'exception des fig. 57, 90—95, 116—129, dont les originaux sont en silex, des fig. 88, 134 et 135, qui représentent des poteries, excepté encore les dents d'animaux (fig. 130—133), dont l'une (fig. 132) porte à une extrémité une agrafe de bronze, et les crânes (fig. 136 et 137), toutes les autres figures représentent des objets de différentes espèces d'ardoise et de pierre, autres que le silex.

Tous les objets que nous donnons comme appartenant à *l'âge du bronze* sont en bronze ou en cuivre, à l'exception des fig. 146, 322, 328, 330—335, 363, 367, 368, 370, 372—375, qui représentent des objets de pierre ou des pierres gravées, des fig. 282, 376—386, dont les originaux sont en os et des fig. 319—321, 355, 356, 387—389, qui représentent des poteries. On prétend que l'original de la fig. 397, lequel est perdu, était de fer, mais nous regardons ce fait comme peu probable.

Quant aux originaux des vignettes placées en tête du texte, ils sont, pour l'introduction, en bronze, pour le groupe balto-lithuanien en pierre et pour l'âge du bronze dans l'Altai-Oural, en albâtre.

ADDITIONS.

Voici, d'après des renseignements récents, les lieux ou ont été trouvés les objets représentés aux figures suivantes:

Fig. p. V: Smeinogorsk.
» 154, 178 et 253: les rivières de Santasch et de Dschenaul, dans les steppes kirghizes.
» 147 et 226: Abakan.
» 168 et 171: probablement le Iénisséi.
» 173, 198, 199, 205, 208, 209, 214 et 217: des champs sur les bords du Iénisséi, au nord de Minoussinsk.
» 201—203: des tumulus près d'Abakan et du Iénisséi, dans les environs de Minoussinsk.
» 213 et 529: Tschingirsk, dans les steppes kirghizes
» 243: Filatovsk, Bélocheiek.
» 319—321: d'un tumulus dans les steppes kirghizes.
» 323: Bouchtarminsk.
» 325: le Iénisséi.
» 330 et 332 ont été, par erreur, numérotées 340 et 342.
» 358: le tombeau de Tschertomlytsk.
» 582: Lomovatovka, Sobatschevo.
» 583—603 proviennent toutes d'une trouvaille fortuite faite près du fleuve d'Isset à 10 verstes à l'ouest de Ekatherinenbourg.